

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΟΙΚΟ -ΕΘΝΟ -ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΡΚΟ

Δέσποινα Χατζή Βαλλιάνου, Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων

Δεν χωρεί αμφιβολία ότι ο Κάτω Όλυμπος, η Όσσα, τα Τέμπε και το Δέλτα του Πηνειού αποτελούν ένα ιδιαίτερο φυσικό οικοσύστημα, μια ιδιαίτερα προικισμένη από τη Φύση περιοχή και, σε σχέση με τη στρατηγική θέση της στον Ευρωπαϊκό νότο και στο δρόμο Ανατολής – Δύσης, μια από τις πιο προνομιούχες περιοχές του Κόσμου που έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στην Ιστορία διαχρονικά .

Δεν είναι τυχαίο ότι η περιοχή αυτή επιλέχθηκε ως τόπος λατρείας και κατοικίας Θεών και Μουσών, ο τόπος όπου οι Έλληνες με τον Θεμιστοκλή στρατοπέδευαν και αργότερα με τους Μακεδόνες βασιλείς αλλά και ως τους νεότερους χρόνους με αντιστασιακούς ήρωες επιχείρησαν να εμποδίσουν το πέρασμα εισβολέων κατακτητών, Περσών, Ρωμαίων, Φράγκων, Γερμανών, ακόμη ότι η περιοχή αυτή επιλέχθηκε ως «ιδιοκτησία» της βυζαντινής αυτοκρατορικής και φράγκικης βασιλικής οικογένειας, ως και «βακούφιον» της σουλτάνας.

Αυτός ο τόπος του ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, όπου «τα αηδόνια κελαηδούν γλυκύτερα από παντού» κατά τον Πausανία, με τις φυσικές εναλλαγές, τις δασωμένες πλαγιές, τους υγροβιότοπους και τις παραδοσιακές καλλιέργειες, τα διάσπαρτα μνημεία όλων των εποχών, κάστρα και εκκλησίες, αρχαίους και παραδοσιακούς οικισμούς, ο τόπος ο φορτωμένος με ιστορικές μνήμες και σύμβολα πανελλήνια και παγκόσμια, συνιστά αυτοδίκαια ένα μνημείο της Φύσης και της Ιστορίας.

Η μελέτη του χώρου με οδήγησε στη διαμόρφωση μιας πρότασης για την προστασία – ανάδειξη και προβολή αυτής της μοναδικής φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, η οποία ήδη παρουσιάστηκε εν μέρει στο Β΄ Διεθνές Συνέδριο « Μεσόγειος – 100 Ιστορικοί Τόποι» (Θεσσαλονίκη 1992) και στο Συνέδριο του Τ.Ε.Ε για την «Ανάδειξη του Ολύμπου ως Φυσικού και Τουριστικού Πόλου της Χώρας» (Λάρισα 1993). Με βάση λοιπόν τη γνώση του χώρου και αντίστοιχων περιπτώσεων σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες προτείνεται :

Να θεσμοθετηθεί και δημιουργηθεί ένα Οικο-εθνο-αρχαιολογικό Πάρκο που θα περιλαμβάνει τους ιδιαίτερου περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και ιστορικούς χώρους της επικράτειας του αρχαίου Ηρακλείου, της Φίλας και του Μεσαιωνικού Πλαταμώνα, των Γόννων, του Ομολίου, των Ευρυμενών και των Αμπελακίων, με όλα τα διαχρονικά μνημεία και τους νεότερους παραδοσιακούς οικισμούς, μέσα στα πλαίσια του μοναδικού οικοσυστήματος του Κάτω Ολύμπου, της Βόρειας Όσσας, των Τεμπών, του Δέλτα του Πηνειού και του Θερμαϊκού Κόλπου.

Επείγει η οργάνωση ενός Θεσμικού πλαισίου που θα εξασφαλίζει τη μελλοντική διατήρηση, ανάδειξη και προβολή του και η συγκρότηση ενός Ειδικού Φορέα που θα έχει την ευθύνη της υλοποίησης του Πάρκου. Ο σχεδιασμός και η δημιουργία του Πάρκου πρέπει να γίνει με γνώση και σύνεση, να θεμελιωθεί στην πλήρη και διαχρονική γνώση του χώρου και της κοινωνικοοικονομικής εξέλιξης του πληθυσμού, που εν συντομία εκτέθηκε εδώ και που θεωρούμε προϋπόθεση για την όποια μελέτη ανάπτυξης.

Για την επίτευξη αυτών είναι απαραίτητο να γίνουν ή να συμπληρωθούν :

1. Συστηματική επιφανειακή αρχαιολογική και βιβλιογραφική έρευνα και καταγραφή, τεκμηρίωση και χαρτογράφηση όλων των σωζόμενων ή βιβλιογραφικά επισημασμένων ιερών, μνημείων, οικιστικών και λοιπών αρχαίων εγκαταστάσεων και θέσεων
2. Εθνολογική έρευνα, καταγραφή και τεκμηρίωση των εθνογραφικών στοιχείων και διαδικασιών που ακόμη διασώζονται (νερόμυλοι, ελαιοτριβεία κ.ά. βιοτεχνικές δραστηριότητες, δρόμοι – μονοπάτια και γέφυρες, παραδοσιακές καλλιέργειες και διαδικασίες παραγωγής κρασιού ρακιού, λαδιού, ποιμενικές δραστηριότητες), ήθη και έθιμα.
3. Έρευνα της δημογραφικής κατάστασης του πληθυσμού της περιοχής από σήμερα και προς το παρελθόν όσο παλαιότερα είναι δυνατόν μέσω απογραφών, στοιχείων περιηγητών και άλλων γραπτών μαρτυριών.
4. Μελέτη και αποτύπωση των παραδοσιακών οικισμών
5. μελέτη και αποτυπώσεις των επι μέρους τοπικών αρχιτεκτονικών μορφών
6. Συνολικά μια ευρεία σε πλάτος και βάθος στο χρόνο χωροταξική μελέτη της ιδιαίτερης γεωγραφικής ενότητας α) του Κάτω Ολύμπου, β) της Όσσας, του Δέλτα Πηνειού.
7. Συστηματική ανασκαφή και συντήρηση των σημαντικότερων αρχαιολογικών θέσεων και ειδικότερα: α) των προϊστορικών θέσεων Κ. Ολύμπου, β) της Φίλας γ) του Ηρακλείου/Πλαταμώννα, δ) του Ομολίου, των Ευρυμενών, των Γόννων.
8. Συντήρηση και ανάδειξη των βυζαντινών και μεταβυζαντινών μνημείων και εκκλησιών
9. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη των κάστρων και οχυρών διαχρονικά (Ηρακλείου/Πλαταμώννα, Φίλας, Γόννων, Ομολίου, Ευρυμενών, συνοριακών φυκακίων Παπαπουλίου και οχυρών σιδηροδρομικής γραμμής Πλαταμώννα – Πυργετού)
10. Προστασία και ανάδειξη δρόμων και μονοπατιών διαχρονικά
11. Προστασία και ανάδειξη με συγκεκριμένους όρους δόμησης των παραδοσιακών οικισμών αλλά και μεμονωμένων κτιρίων νεότερων χρόνων, ιδιαίτερα των βιοτεχνικών (νερόμυλοι, ελαιουργεία, σιδεράδικα..)
12. Οργάνωση Αρχαιολογικής Συλλογής (Μουσείο) με έκθεση των ευρημάτων σωστικών ανασκαφών της ανατολικής πλευρά του Κ. Ολύμπου στον Πλαταμώννα (πιθανόν στα κτίρια του ΟΣΕ Πλαταμώννα)
13. Οργάνωση Βυζαντινής Μεταβυζαντινής Συλλογής (Μουσείο) στην αρχική έδρα της Επισκοπής Πλαταμώνος, στο χώρο του Κάστρου - πιθανόν στον κεντρικό πύργο

14. Οργάνωση Εθνογραφικών – Λαογραφικών Συλλογών (Μουσείων) στα χωριά, ιδιαίτερα τα κηρυγμένα παραδοσιακά
 15. Δημοσίευση – προβολή των αποτελεσμάτων όλων των επί μέρους ερευνών, καταλόγων και οδηγιών πολύγλωσσων αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και Μουσείων - Συλλογών
 16. Η ένταξη όλων των αξιόλογων μνημείων, χώρων και οικισμών στο ΟΙΚΟ-ΕΘΝΟ-ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΡΚΟ, η ειδική σηματοδότησή τους καθώς και η διαμόρφωση και σήμανση των δρόμων ή μονοπατιών σύνδεσής με ειδικά «οδοιπορικά»
 17. Η οριοθέτηση των νέων οικισμών, ιδιαίτερα των αναπτυσσόμενων στο Δέλτα του Πηνειού και την παράκτια ζώνη, και ο καθορισμός όρων δόμησης ώστε να υπάρξει λογική ανάπτυξη χωρίς αυθαιρεσίες
 18. Η διευκόλυνση και ενίσχυση βιολογικών και παραδοσιακών καλλιεργειών και παραγωγής
 19. Όλες οι έρευνες, μελέτες, επεμβάσεις σε μνημεία, οργανώσεις μουσείων και δημοσιεύσεις θα γίνονται από ομάδες ειδικών επιστημόνων και τεχνικών των αρμοδίων Εφορειών Αρχαιοτήτων και Νεοτέρων Μνημείων Μακεδονίας και Θεσσαλίας σε συνεργασία με τα Πανεπιστήμια και Πολυτεχνεία Θεσσαλονίκης και Θεσσαλίας και τοπικούς εξειδικευμένους Φορείς
 20. Η διοικητική οργάνωση των περιοχών μελέτης με βάση τη διακριτή γεωμορφολογία της περιοχής, την διαχρονική ιστορία των χωριών, τη συγγένεια των πληθυσμών και τις τάσεις σύγχρονης ανάπτυξης, σε δυο ή τρεις πιθανόν σύγχρονους δήμους που θα αντιστοιχούν στην έκταση και τις εθνότητες των αρχαίων και ιστορικών πόλεων –κρατών α) Ηρακλείου β) Γόννων, γ) Ομολίου, Ευρυμενών και Αμπελακίων, δηλ. η οργάνωση ουσιαστικά δήμων που θα εκτείνονται στον Ανατολικό Κάτω Όλυμπο και στη Βόρεια Όσσα, εκατέρωθεν των Τεμπών και του Πηνειού, θα ήταν ένας θετικός παράγοντας τόσο για την υλοποίηση του Πάρκου όσο και την συνετή ανάπτυξη της περιοχής όλης.
- Η κήρυξη του Ολύμπου ως Εθνικού Δρυμού και ιστορικού και αρχαιολογικού τόπου, η ένταξή του στο Πρόγραμμα της Ουνέσκο «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» (1981), η ένταξη της περιοχής Δέλτα Πηνειού – Κ. Ολύμπου στο πλαίσιο του προστατευόμενου από το Natura 2000 χώρο, οι κηρύξεις ως διατηρητέων των σημαντικών αρχαιολογικών θέσεων και μνημείων και των παραδοσιακών οικισμών της περιοχής (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ), καθώς και καθορισμός Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου των παραλιακών περιοχών από το Δέλτα του Πηνειού ως τον Ποταμό Ζηλιάνα και νέες χωροταξικές μελέτες των Δήμων Ανατολικού και Κάτω Ολύμπου, με ασφαλή οριοθέτηση των χρήσεων γης, αποτελούν ένα Νομοθετικό υπόβαθρο στο οποίο θα στηριχθεί η πραγματοποίηση του Πάρκου
- Είναι απαραίτητη ωστόσο η ειδική διοικητική οργάνωση που θα αναλάβει την ευθύνη για την εφαρμογή της Νομοθεσίας, την προστασία και ανάδειξη του φυσικού οικοσυστήματος, της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς διαχρονικά και της ιστορικής φυσιογνωμίας ενός τόπου μοναδικού ο οποίος αποτελεί ελληνικό και παγκόσμιο σύμβολο αξιών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΗΡΥΞΕΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ, ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

1. Πιερίκός Όλυμπος.

Κηρύξεις: ΥΑ.ΥΠΠΕ/Φ16/9500/352/3.4.1985,

ΦΕΚ 08/Β/18.4.1985 ΥΑ.ΥΠΠΕ/Φ16/28383/1244/10.7.1985,

ΦΕΚ 474/Β/25.7.1985

ΥΑ ΥΠΠΕ/Α1/Φ16/59170/2197/11.12.1985,

ΦΕΚ 839/Β/31.12.1985

Κηρύχθηκε ο Πιερίκός Όλυμπος «ως αρχαιολογικός και ιστορικός τόπος για να προστατευθούν οι διάσπαρτοι αρχαιολογικοί χώροι και η συνολική εικόνα της ανατολικής και ΒΑ του πλευράς που αποτελεί την κατεξοχήν μνημειακή και ιστορική του όψη»

2. Θεσσαλικός Όλυμπος.

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ15/21159/939/18.6.1987,

ΦΕΚ 317/Β/24.6.1987.

Χαρακτηρίστηκε ως αρχαιολογικός χώρος και ως ιστορικός τόπος το υπόλοιπο τμήμα που περικλείεται από την εθνική οδό Κατερίνης – Λάρισας , από τη διασταύρωση προς Αιγάνη έως τη διασταύρωση προς Ραψάνη, την Κοιλάδα των Τεμπών την κοίτη του Πηνειού μέχρι τη Ροδιά, τα την Επαρχιακή οδό από Ροδιά μέσω Αργυροπούλειου μέχρι τη Λυγαριά, την Επαρχιακή οδό έως την Ελασσόνα και από εκεί ως το Ελευθεροχώρι. Από την Επαρχιακή οδό από το Μικρό Ελευθεροχώρι μέχρι τα όρια Ν. Λάρισας με Ν. Πιερίας στο Υψωμα Καρδαράς(υψ. 1527). Από τις κορυφογραμμές Καρδαράς, Τρόχαλος, Γούβες, Ροδιά, Κονιαρόπουλο, Μπαρμπαλιάς (υψ. 1847), Προφ. Ηλίας, Σκολιόν (υψ. 2911), Κάστρο, Μεταμόρφωσις, Δραγάσα, Στρογγυλή, Καραγιάννη (υψ. 678) μέχρι την Κοινότητα Αιγάνης και τη διασταύρωση της Εθνικής οδού.

Προστατεύονται οι διάσπαρτοι αρχαιολογικοί χώροι ιδιαίτερα στον Κ. Όλυμπο. «Ολόκληρος ο Όλυμπος συνδέεται άμεσα με τις ιστορικές μνήμες του Ελληνισμού από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα». Ειδικότερα μεταξύ αυτών η αρχαία πόλη Γόννοι

3. Η Κοιλάδα των Τεμπών

3.1. Κήρυξη: ΥΑ 25777/8.11.1968, ΦΕΚ 648/Β/25.11.1968

Χαρακτηρίστηκε ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους «ως αυτή ορίζεται από της εισόδου του στενού, ήτοι από του χωρίου Τέμπε μέχρι της εξόδου αυτής περιλαμβανομένου του δάσους δρυών κατά την προς Ομόλιον οδόν, καθ' ύψος δε μέχρι των ορατών από της κοιλάδος βουνοκορφών»

3.2. Τα σπήλαια της Κοιλάδας των Τεμπών

Α. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Νομός Πιερίας

Δήμος Ανατολικού Ολύμπου

1. Δ.Δ. Παντελεήμονος, Οικισμός Παλαιού Παντελεήμονα.

1.1. Κήρυξη: Προεδρικό Διάταγμα της 19.10.1978, αρθ. 1, ΦΕΚ 99/Δ

Χαρακτηρίστηκε ως παραδοσιακός οικισμός

1.2. " Προεδρικό Διάταγμα της 17.2.1986,

ΦΕΚ 167/Δ/7.3.1986

Χαρακτηρίστηκαν ως παραδοσιακοί οικισμοί οι Παλαιοί Πόροι, η Παλαιά Σκοτίνα και Σκοτεινά Ν. Πιερίας με επιβολή ειδικών όρων δόμησης και στον Π. Παντελεήμονα»

1.3. Κήρυξη: Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/358/39657/2.8.2000, ΦΕΚ αρ. 1039/Β/23.8.2000 & ΦΕΚ/2020/Β/6.3.2001.

Χαρακτηρίστηκε ο παραδοσιακός οικισμός ως Αρχιτεκτονικό Σύνολο σύμφωνα με το Ν. 2039/92 «περί Κύρωσης της Σύμβασης για την προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς της Ευρώπης», «διότι είναι οργανωμένο οικιστικό σύνολο, το οποίο διασώζει σε μεγάλο βαθμό αναλώσιμη τη μορφολογία και την τυπολογία των κτισμάτων του Πιερικού Ολύμπου και αποτελεί μαρτυρία της πολεοδομικής και μορφολογικής εξέλιξης των οικισμών της περιοχής»

1.4. Ι. Ναός Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου, στη θέση Αη Γιάννης

Απόφαση Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ34/48410/1401/30.10.1995,

ΦΕΚ 934/Β/13.11.1995. Ζώνη προστασίας 500 μ. γύρω από το ναό.

1.5. Ι. Ναός Αγίου Αθανασίου (κοιμητηριακός)

2. Δ.Δ. Πλαταμώνος

2.1. Φρούριο Πλαταμώνος..

Κήρυξη: Α) Υ.Α. 6533/25.5.1962 (Φ.Ε.Κ 190/Β/2.6.1962

Β) Υ.Α. 17363/22.12.1962 (Φ.Ε.Κ 510/Β/31.12.1962)

Χαρακτηρίζεται Ιστορικό διατηρητέο μνημείο. Τα όρια καθορίζονται από τη θάλασσα, την εσχάτη υπώρεια αυτού και τη δημόσια οδό.

Η κήρυξη αυτή περιλαμβάνει και μεγάλο μέρος από τις προϊστορικές, κλασικές και μεσαιωνικές αρχαιότητες που αποκαλύφθηκαν στη θέση Κρασιά με τις τελευταίες

ανασκαφές αλλά βρίσκεται υπό κήρυξη η ευρύτερη περιοχή των εντοπισμένων αρχαιοτήτων

3.Δ.Δ. Σκοτίνας

3.1. Ταφικοί τύμβοι – Οχυρωματικοί Περίβολοι – Οικισμοί στη θέση Ξηροκάμπι.

Κήρυξη: Υ.Α. Φ16/59170/2197/11.12.1865 ,

ΦΕΚ 839/Β/31.12.1985.

Ορίζεται προς βορά από τον ποταμό Ζηλιάνα και προς νότο από το σύγχρονο νεκροταφείο της Σκοτίνας, όπου και ανήκει. Χαρακτηρίστηκε ως «αρχαιολογικός χώρος επειδή η θέση είναι κατάσπαρτη από ταφικούς τύμβους, οχυρωματικούς περιβόλους και οικισμούς των πρώιμων χρόνων της εποχής του σιδήρου, εξαιρετικής ιστορικής και αρχαιολογικής σημασίας»

3.2. «Αρχαίο νεκροταφείο» στη θέση «Αλώνια».

Κήρυξη: Υ.Α.Φ31/36676/2920/4.10.1973, ΦΕΚ 1184/Β/5.10.1973

3.3. Ι. Ναός Αγίου Αθανασίου πλησίον του χωριού Σκοτίνα

Κήρυξη: Υ..Α. ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ34/21385/67/17.4.1961, ΦΕΚ 277/Β/14.5.1981

Χαρακτηρίστηκε ως «ιστορικό διατηρητέο μνημείο διότι έχει μεγάλη ιστορική σημασία και είναι κατάγραφος με τοιχογραφίες..»

3.4. Ι. Ναός Νικολάου και Θαλαλαίου

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ34/1164/26/9.1.1985,

ΦΕΚ 76/Β/13.2.1985

Χαρακτηρίστηκε ως «ιστορικό διατηρητέο μνημείο η μικρή μονόχωρη βασιλική με νάρθηκα. Η τοιχογραφία των τιμομένων αγίων πάνω από την θύρα εισόδου.».

3.4. Ι. Ναός Χριστού έξωθεν (δυτικά) του χωριού Κάτω Σκοτίνα.

Κήρυξη: Υ.Α. 4701/3.3.1968, ΦΕΚ 183/Β/16.3.1967.

Χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο επειδή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

3.5. Ι. Ναός κοίμησης Θεοτόκου στην Παλαιά Σκοτίνα.

Κήρυξη: Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ34/67499/1607π.ε./9.1.1985, ΦΕΚ 85/Β/15.2.1985.

Χαρακτηρίστηκε ως κτίσμα που «έχει ανάγκη ειδικής κρατικής προστασίας . Πρόκειται για τρίκλιτη ξυλόστεγη βασιλική με περιστώ στη βόρεια και δυτική πλευρά της...»

4. Δ.Δ. Πόρων

4.1. Ναός Κοίμησης Θεοτόκου στη θέση «Παλιοχώρι» Άνω Πόρων

Κήρυξη: Υ.Α. ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ33/25706/744/17.7.1980,

ΦΕΚ 769/Β/16.8.1980.

Κηρύχθηκε ως διατηρητέο μνημείο «Τρίκλιτη βασιλική με ενδιαφέρον ξυλόγλυπτο τέμπλο του 19ου αιώνα με βυζαντινές εικόνες»

4.2. Ναός Δώδεκα Αποστόλων στο «Παλιοχώρι» Άνω Πόρων

Κήρυξη: Υ.Α. ΥΠΠΕ/ΑΡΧ/Β1/Φ33/25706/744/17.7.1980,

ΦΕΚ 769/16.8.1980

«Μονόχωρο κτίσμα του 17 – 18ου αιώνα που διατηρεί τμήματα του παλαιού τέμπλου και μεταβυζαντινές εικόνες».

Β. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Νομός Λαρίσης

Δήμος Κάτω Ολύμπου

5. Δ.Δ. Αιγάνης

5.1. Βυζαντινό Φρούριο στο Καστρί- Λουτρό

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/37239/1314/14.10.1999,

ΦΕΚ 1972/Β/4.11.1999

Χαρακτηρίστηκε ως αρχαίο μνημείο το βυζαντινό φρούριο με όρια προς Β. τη λιμνοθάλασσα Μπάρα, Δ το ρέμα Ποταμούλι, Ν άλλα ρέματα – σήμερα μπαζωμένα και προς Α ζώνη προστασίας του μνημείου 200 μ»

5.2. Τα δυο φυλάκια της περιοχής Αιγάνης

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/4632/16.3.1999, ΦΕΚ 337/Β/8.4.1999

Χαρακτηρίστηκαν «ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία που χρειάζονται ειδική κρατική προστασία γιατί σηματοδοτούν τα σύνορα της Ελλάδας του 1912 (προ των Βαλκανικών πολέμων) και αποτελούν δείγματα κτισμάτων αμυντικής αρχιτεκτονικής του 1900 με ζώνη προστασίας 20 μ. περιμετρικά από το καθένα»

6. Δ.Δ. Ραψάνης

6.1 Ιερά Μονή Αγίων Θεοδώρων

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/2627/57/29.2.1993,

ΦΕΚ 119/Β/5.3.19931

Χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο ο μονόκλιτος ναός, σταυροειδής, εγγεγραμμένος. Το εσωτερικό του ναού είναι κατάγραφο με τοιχογραφίες του 18ου αι.

6.2. Ναός Αγίου Ιωάννου Προδρόμου

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/2627/57/29.2.1993,

ΦΕΚ 119/Β/5.3.19931

Χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο η μικρή μονόχωρη ξυλόστεγη βασιλική με στοά ανοιχτή στο Νότο. με αξιόλογες τοιχογραφίες. Η κτητορική επιγραφή φέρει τη χρονολογία 1η Σεπτεμβρίου 1546.

7. Δ.Δ. Κρανιάς

7.1. Οικία Δ. Πουρλιώτη

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/30800/562/13.8.1992

ΦΕΚ 541/Β/27.8.1992

Χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο , γιατί είναι αξιόλογο κτιριακό συγκρότημα μαζί με την αυλή και τον περίβολό του,. Είναι μια από τις παλαιότερες οικίες της Κρανιάς , από την εποχή της τουρκοκρατίας.

Δήμος Γόννων

8. Δ.Δ. Γόννων.

8.1. Η αρχαία πόλη Γόννοι

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ15/21159/939/18.6.1987,

ΦΕΚ 317/Β/24.6.1987

Χαρακτηρίστηκε προστατευόμενη η αρχαία πόλη των Γόννων στο πλαίσιο της κήρυξης του Θεσσαλικού Ολύμπου

8.2. Η οικία Κοντογιάννη

Κήρυξη: ΤΑ ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/889/24297/22.3.1995, ΦΕΚ 497/6.6.1995

Χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο η οικία Κοντογιάννη ιδιοκτησίας της Κοινότητας Γόννων Ν. Λαρίσης με τον περιβάλλοντα χώρο της στα όρια της ιδιοκτησίας, διότι αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα τοπικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής, όπως αυτή διαμορφώθηκε στο τέλος του περασμένου αιώνα στην περιοχή αυτή της Θεσσαλίας, ένα από τα ελάχιστα εναπομείναντα κτίρια στην περιοχή, σημαντικό για την μελέτη της ιστορίας της Αρχιτεκτονικής».

8.3. Κτήριο ιδιοκτησίας Χρ. Κούρια κ.ά.

Κήρυξη: ΥΑ ΔΙΛΑΠ/Γ/888/249931/28.3.1991

Χαρακτηρίστηκε «ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο το κτίριο Χρήστου Κούρια και Παρασκευής Σκρέτα στα Τέμπη του Ν. Λαρίσης, διότι είναι ένα από τα αντιπροσωπευτικότερα δείγματα λαϊκής αρχιτεκτονικής της περιοχής, αξιόλογο για την μελέτη της ιστορίας της Αρχιτεκτονικής»

8.4. Ο πύργος Κούλα – «Παμπούρα» Τεμπών

Κήρυξη: Χαρακτηρίστηκε ως «ιστορικό διατηρητέο μνημείο, με περιβάλλοντα χώρο 50 μ. , επειδή αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα κοσμικής αρχιτεκτονικής του 17ου – 18ου αι. και μέρος του ευρύτερου συνόλου αρχαιολογικών μνημείων της περιοχής Χασάν Μπαμπά.

Δήμος Ευρυμενών

9. Δ.Δ. Ομολίου

9.1. Αρχαίο Ομόλιο

Κήρυξη: Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ15/50490/2099/5.12.1989,

ΦΕΚ 895/Β/14.12.1989, ΦΕΚ 246/Β/6.4.1990

Κηρύχθηκε ως αρχαιολογικός χώρος η περιοχή των λόφων Προφήτης Ηλίας και Προχώματα (Ντάπη - Πάχη) όπου υπάρχουν διάσπαρτα λείψανα της αρχαίας πόλης της Μαγνησίας Ομόλιο (Σχέδιο ...)

9.2. Σπήλαια Ομολίου

Κήρυξη: ΥΑ 21220/10.8.1967, ΦΕΚ 527/Β/24.8.1967

Χαρακτηρίστηκαν ως αρχαιολογικοί χώροι και ιστορικά διατηρητέα μνημεία όλα τα σπήλαια της Κοιλιάδας των Τεμπών περιλαμβανομένων και των σπηλαίων εις την περιοχήν της Κοινότητας Ομολίου»

10. Δ.Δ. Στομίου (Τσάγεζι)

10.1. Ι.Μονή Αγίου Δημητρίου - Κομνήνειον

Κήρυξη: Π.Δ. 19.4.1921, ΦΕΚ 68/Α/26.4.1921

Χαρακτηρίστηκε ως «προέχον βυζαντινόν μνημείον»

Προστατευόμενο από το Νόμο 2447

11. Δ.Δ. Καρίτσας (Κόκκινου Νερού)

11.1. Αρχαιολογικός Χώρος Κόκκινου Νερού

Κήρυξη: Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/48507/ 1016/ 30.11.1993, ΦΕΚ 940/Β/30.12.1993

«Χαρακτηρίστηκε ο Οικισμός Κόκκινου Νερού που υπάγεται στις Κοινότητες Καρίτσας και Μελίβοιας ως αρχαιολογικός χώρος, με ζώνη προστασίας χιλίων (1000) μέτρων, διότι εντός αυτού και στην ευρύτερη περιοχή του έχουν εντοπισθεί σημαντικά βυζαντινά μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι, όπως η αρχαία πόλη Ευρυμεναί, η βυζαντινή οδός από το Στόμιο έως τη Σκήτη, η τοξωτή γέφυρα του 1719, κατάλοιπα της μοναστικής κοινότητας του Κισσάβου με το όνομα «το όρος των κελλιών», μεμονωμένοι ναοί και μεγάλα κτιριακά συγκροτήματα»

12. Κοινότητα Αμπελακίων

12.1 Ο οικισμός Αμπελακίων

Κήρυξη: ΥΑ Α/Φ31/377/36/30.8.1974, ΦΡΚ 855/Β/4.9.1974

Χαρακτηρίστηκε ο οικισμός όλος «ως τόπος ιστορικού και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, λόγω του εξαιρετικού ενδιαφέροντος του οικιστικού συνόλου και της εφαρμοσθείσης εκεί ιδιομόρφου αρχιτεκτονικής»

12.2. Το κτίριο της «Επισκοπής» και ο Ναός της Αγίας Παρασκευής

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/20196/12.10.1999,

ΦΕΚ 1910/Β/21.10.1999

Χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο το ενιαίο κτιριακό σύνολο που αποτελούν η «Επισκοπή» και ο γειτονικός ναός της Αγ. Παρασκευή Αμπελακίων. Περιβάλλον χώρος ορίζεται προς Α η κοίτη του παρακείμενου χειμάρου, ενώ προς Δ, Β, και Ν έκταση 50 μ.»

12.3. Άγιος Γεώργιος Αμπελακίων

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/7614/175/17.1.1997,

ΦΕΚ 189/Β/14.3.1997

Χαρακτηρίστηκε «ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, διότι αποτελεί αξιόλογο δείγμα της ναοδομίας των αρχών του 18ου αι. με τέμπλο και τοιχογραφίες αξιόλογης τεχνοτροπίας και καλλιτεχνικής αξίας..»

12.4. Το Κάστρο της Ωριάς

Κήρυξη: ΒΔ 25.2.1922, ΦΕΚ 28/Α/26.2.1922

Το μεσαιωνικό κάστρο στο μέσο περίπου της δεξιάς πλευράς των Τεμπών κηρύχθηκε «ως προέχον βυζαντινό μνημείο, υπαγόμενο στις διατάξεις του Νόμου 2447».

12.5. Οικία Σβαρτς

Κήρυξη: Π.Δ. 9.12.1924, ΦΕΚ 312/Α/16.12.1924

Κηρύχθηκε ως «προέχον μεσαιωνικόν μνημείον και διατηρητέος ιστορικός και αρχαιολογικός χώρος η οικία Σβαρτς (Τέμπη)»

12.6. Οικία Δημ. Σβαρτσ

Κήρυξη: ΥΑ 16306/9.9.1965, ΦΕΚ 618/Β/17.0.1965

Χαρακτηρίστηκε ως ιστορικών διατηρητέον μνημείον το εν Αμπελακίους Λαρίσης αρχοντικών Σβαρτσ Δημ. Μαύρου,

12.7. Αρχοντικό Κρασούλη

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/19355/326/10.12.1991

Χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο ..»

12.8. Αρχοντικό Τζιαγγαλία

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/34438/664/10.12.1991

Χαρακτηρίστηκε «ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο ..»

12.9. Το αρχοντικό Τσαμπαλίδη.

Κήρυξη: ΥΑ ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Β1/Φ32/37024/704/10.12.1991

Χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο ...ως ένα από τα καλύτερα δείγματα της αρχιτεκτονικής των Αμπελακίων.»